

Onderwerpen uit de Westzaanse geschiedenis

De modernisering gestuit

door WILLEM TIP/deel 61
beeld: Digitale Beeldbank

Westzaan had zijn eigen moderniseringsplan. Het paste al volledig in het Streekplan uit 1968. Met de uitvoering kon ongestoord een begin worden gemaakt. In 1966 was men gestart met de restauratie van de Grote Kerk en het omringende kerkhof. Die restauratie bood de kans om nu ook meteen te beginnen met de verbreding van de Kerkbuurt. De kerkhofmuren schoven in 1969 een flink aantal meters naar achteren. Het vrijgekomen gebied kon gereed gemaakt worden voor het verkeer. Vooral het vrachtverkeer zou daar profijt van hebben.

In 1970 haperde uitvoering echter. In dat jaar kwam er een nieuwe gemeenteraad aan het roer. Daarin speelde de plaatselijke partij Gemeentebelangen een grote rol. Volgde de vorige gemeenteraad het Streekplan, de nieuwe raad toonde veel meer aandacht voor zaken zoals het historisch erfgoed en het milieu. Het Streekplan en het gemeentelijke moderniseringsplan waren ineens geen onbetwistbare leidraad meer.

Het pand Kerkbuurt 41 stond de burgemeester danig in de weg.

Ten noorden van het raadhuis stonden twee historische houten huizen. De gemeente had ze gekocht voor de sloop. Die sloop paste bij de wegverbreding en schiep meteen ruimte voor de geplande galerij met acht winkels aan de westkant van de Kerkbuurt. Tezamen met de vier winkels aan de oostkant zou zo een volwassen winkelcentrum ontstaan.

Geen enkel plan is echter onaantastbaar. Monumentenzorg meldde zich. Na een grondig onderzoek bleek het grootste pand van de twee bedreigde huizen zeker drie eeuwen oud te zijn. Het werd met spoed op de rijksmonumentenlijst geplaatst. Slopen kon nu niet meer, tot grote ergernis van de burgemeester. Het hele moderniseringsbeleid waarvoor hij zich jarenlang had ingezet, dreigde in het slop te raken.

De ontwikkeling ging vervolgens snel. De twee historische panden werden gerestaureerd en de winkelgalerij tot een bescheidener omvang teruggebracht. De autoweg langs het Reghthuys werd nog even niet aangelegd. Wat later zou ook het hele nieuwbouwplan Euverenweg van de kaart worden geschrapt.

Leefplan

De ontwikkelingen in Westzaan waren een vroeg voorbeeld van de veranderende inzichten aan het eind van de jaren '60, bij burgers maar ook bij gemeentebestuurders. De wederopbouwtijd met zijn ongebreidelde aandacht voor herstel en voor groei liep tegen zijn eind. Het jaar 1968 was roerig geweest. In Parijs gingen studenten en arbeiders de straat op. Een jaar later (1969) kregen de protesten een naklank in Amsterdam. Naast de bekende dogma's van het moderne bouwen verschenen nieuwe doelstellingen: leefbaarheid, erfgoed, milieu.

In 1972 trad de Club van Rome, een groep wetenschappers, voor het voetlicht met haar rapport 'Grenzen aan de groei'. Dit rapport zette uiteen dat de naoorlogse groei niet onbeperkt kon doorgaan en trok veel aandacht. Niet veel later (1973) maakte de eerste oliecrisis nog eens duidelijk hoe kwetsbaar Europa was voor verstoringen in de energielevering.

Nederland versnelde in de jaren '70 het tempo van zijn milieuwetgeving aanzienlijk, nadat daarmee in de late wederopbouwtijd al een begin was gemaakt. Voor het eerst sinds de jaren '30 zagen vanaf de jaren '60 nieuwe milieuwetten het licht: de Boswet (1961), Bestrijdingsmiddelenwet (1962), Natuurbeschermingswet (1967), Wet verontreiniging oppervlaktewateren (1970), Wet inzake luchtverontreiniging (1970) en de Wet geluidhinder (1979). In de jaren '80 volgden de Wet milieugevaarlijke stoffen (1985), Meststoffenwet (1986) en Wet bodembescherming (1986). Na 1990 werden gestaag nieuwe wetten aan dit pakket toegevoegd.

In 1979 publiceerde het Kontakt Milieubeheer Zaanstreek zijn 'Leefplan voor de Zaanstreek'. Dit plan was op dat moment al de neerslag van een jarenlange gedachtevorming. Anders dan in het streekplan uit 1968 bleef in het leefplan het grootste deel van de natuurgebieden rond Westzaan onbebouwd. Woningbouw kon plaatsvinden in 'open gaten', in en ten noorden van Westerwatering en zo nodig in Assendelft-Noord. Voor de industrie zag men mogelijkheden in de Zaanammer IJpolder. De Hemautotunnelweg door het Westzijdeveld en de doortrekking van de Coentunnelweg naar Heemskerk waren geschrapt.

In 1966 begon de restauratie van de Grote Kerk.

De ontwikkeling van de Zaanstreek zou uiteindelijk op veel punten de weg gaan die het leefplan had uitgetekend. Niet op alle punten. Zo werd het noordelijke gedeelte van het Assendelver Noorderveen wel bebouwd. De Westzoner IJpolder kreeg uiteindelijk geen agrarische maar een bedrijvenbestemming. Ook zag de Voorzaanbrug (de latere Den Uijlbrug), waartegen het leefplan zich verzette, wel het licht. Ze werd een nuttige schakel in de nieuwe doorgaande weg van Zaandam naar Beverwijk (Kramers e.a. (red), 1979, kaart en toelichting).

De ontwikkeling van de Zaanstreek zou uiteindelijk op veel punten de weg gaan die het leefplan had uitgetekend. Niet op alle punten. Zo werd het noordelijke gedeelte van het Assendelver Noorderveen wel bebouwd. De Westzoner IJpolder kreeg uiteindelijk geen agrarische maar een bedrijvenbestemming. Ook zag de Voorzaanbrug (de latere Den Uijlbrug), waartegen het leefplan zich verzette, wel het licht. Ze werd een nuttige schakel in de nieuwe doorgaande weg van Zaandam naar Beverwijk. (Kramers e.a. (red), 1979, kaart en toelichting).

De Den Uijlbrug over de Voorzaan was een schakel in de verbinding van Zaandam met Beverwijk.